

**DEN HØYERE
PÅTALEMYNDIGHET**

POLITIETS TVANGSMIDDELBRUK I MINDRE ALVORLIGE NARKOTIKASAKER

- Oppfølgende undersøkelse

Nordland statsadvokatembeter

SEPTEMBER 2022

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Intervjuer/rutinegjennomgang	4
3	Saksgjennomgang	5
3.1	"Registerspørsmål" – Spørsmål A til H	5
3.2	De enkelte spørsmålene (Spørsmål 1-23)	5
3.3	Statsadvokatens helhetsinntrykk av saksgjennomgangen	9
4	Statsadvokatens overordnede syn på politiets praksis nå i forhold til føringene og påleggene i 9. april-brevet.....	10
5	En samlet vurdering av status etter opplysninger fra politiet og saksgjennomgangen.	12

1 Innledning

Høsten 2021 gjennomførte Nordland statsadvokatembeter en undersøkelse av flere mindre alvorlige narkotikasaker etterforsket i Nordland politidistrikt. Undersøkelsen var en oppfølging av riksadvokatens brev av 9. april 2021 hvor det ble gitt pålegg og direktiver i denne typen saker. Samtlige saker som da ble undersøkt var fra tiden før brevet av 9. april 2021. De andre regionale statsadvokatembetene gjennomførte tilsvarende undersøkelser i sine områder. Riksadvokaten avgav en nasjonal rapport på bakgrunn av de samlede nasjonale resultatene 14. februar 2022.

Nordland statsadvokatembeter har nå foretatt en oppfølgende undersøkelse som gjelder praksis på området i tiden etter riksadvokatens brev av 9. april i fjor. Dette i tråd med riksadvokatens brev av 7. april i år. Undersøkelsen har bestått av gjennomgang av enkeltsaker og kontakt med Nordland politidistrikt ved påtaleleder.

Slik en oppfatter det, er hovedformålene med denne oppfølgende undersøkelsen å se om det har skjedd endringer i politiets praksis siden forrige undersøkelse, og å se på hvilken måte politiet har arbeidet med området siden forrige undersøkelse.

Når det gjelder områder der undersøkelsen fra høsten 2021 tilsa at det var rom for forbedring, så gjaldt dette lokalt i Nordland særlig følgende områder som omhandles i den oppfølgende undersøkelsen:

1. Tilfeller der tjenestemann hadde besluttet ransaking uten å kontakte påtalemyndigheten.
2. Husransaking på bakgrunn av funn av relativt liten mengde narkotika.
3. Kroppslig undersøkelse i saker som gjaldt mindre mengder narkotika.
4. Rom for forbedring av anmeldelser når det gjaldt klargjøring av mistankegrunnlaget.

Når det gjaldt pkt 1 til 3 så var statsadvokaten allerede ved forrige rapport av den oppfatning at det var skjedd en betydelig endring som følge av 9. april-brevet, og tiltak som allerede da var satt i gang som følge av brevet.

2 Rutinegjennomgang mm

I statsadvokatens rapport av september 2021 ble det redegjort for hvilke tiltak politiet allerede hadde igangsatt knyttet til føringene i 9. april-brevet. Disse fremgår av pkt 4.2.2 til pkt 4.2.4.3.2 i fjorårets rapport.

Statsadvokaten har nå vært i kontakt med politidistriktet ved påtaleleder for å få en redegjørelse for hvilke tiltak som er gjort i tiden fra forrige rapport ble skrevet og frem til i dag.

Distriktet har for det første opprettet et eget KUBA-prosjekt knyttet til rusbruk blant unge for å kartlegge hvilke virkemidler politiet har tilgjengelig. Gjennom prosjektet kartlegges gjeldende regelverk og hvilke samarbeidsparter som kan brukes i oppfølging av saken knyttet til ungdom og rusbruk. Det er også planlagt ytterligere føringer/opplæring ut over høsten dersom det viser seg å være behov for det.

Den sentrale opplæringspakken fra POD har dessuten blitt sendt ut til lederne i distriktet for videre oppfølging ettersom det ble avdekket fortsatt mangelfull kunnskap om hvilke virkemidler som var tilgjengelig i mindre alvorlige narkotikasaker.

Etter at Høyesterett 8. april i år avsa flere dommer som gjaldt straff i mindre narkotikasaker, utarbeidet politidistriktet et oppdatert undervisningsmateriale som fanget opp endringene. Opplegget ble sendt statsadvokatene i Nordland for kvalitetskontroll. Distriktet opplyser å ha gjennomført flere opplæringsrunder med bakgrunn i dette, blant annet for alle juristene, OPS, fag- og opplæringsansvarlige, studentveiledere, en del tjenestemenn og enkelte enheter.

Ledelsen på påtale har også i hele perioden gitt veiledning i enkeltsaker, særlig opp mot FSI-juristene.

Politidistriktet opplyser videre at man har gjort tiltak for å komme i kontakt med de ulike kommunene i distriktet for å opprette kontakt med rådgivningsenhetene for russaker. Det er imidlertid ikke alle kommunene som har respondert på dette.

3 Saksgjennomgang

3.1 "Registerspørsmål" – Spørsmål A til H

Statsadvokatene i Nordland har i denne undersøkelsen undersøkt til sammen 23 saker. 9 av sakene var fra uke 48 i 2021, og 14 av sakene var fra uke 10 i 2022.

17 % av sakene (4) gjaldt bruk av narkotika, 26 % av sakene (6) gjaldt besittelse av narkotika og 61 % av sakene (14) gjaldt overtredelse av straffeloven § 231 som gjelder narkotika.

Av de 14 sakene som gjaldt overtredelse av straffeloven § 231 gikk 9 av sakene ut av undersøkelsen fordi de ikke ble regnet som "mindre alvorlige" narkotikasaker.

En sak gikk i tillegg ut fordi det ikke var noen mistenkt i saken.

Statsadvokatene i Nordland har etter dette undersøkt til sammen 13 mindre alvorlige narkotikasaker fra de to utvalgte tidsperiodene.

I en av disse 13 sakene var gjerningspersonen under 18 år.

9 av de 13 sakene gjaldt mindre alvorlige narkotikaforbrytelser i kombinasjon med andre forhold, dette innebærer at bare 4 av sakene gjaldt en mindre narkotikaforbrytelse alene. De andre forholdene som sakene gjaldt var trafikk (4), vinning (2), ordensforstyrrelser (1) og 2 saker hvor det er opplyst å være annen type kriminalitet.

I 9 av de 13 sakene ble gjerningspersonen vurdert som rusavhengig.

3.2 De enkelte spørsmålene (Spørsmål 1-23)

	Generelt om bruk av tvangsmidler	
1	Er det brukt tvangsmidler i saken?	- Ja 85% (11) - Nei 15 % (2)
2	Ble det gjennomført ransaking av person?	- Ja 27 % (3) - Nei 73 % (8)
3	Ble det gjennomført annen ransaking enn av person	- Ja 45 % (5) - Nei 55 % (6)
	Statsadvokatens kommentar: Det er vanskelig å lese noe konkret ut av antall saker hvor det er brukt tvangsmidler. Dette må ses i sammenheng med hva sakene gjelder og om det er knyttet til annen kriminalitet. Etter det	

	statsadvokaten kan se gjelder ingen av sakene hvor det er brukt tvangsmidler bruk av narkotika uten at det er knyttet til andre forhold.	
	Formell kompetanse mv	
4	Hvem besluttet personransaking?	- Tj.mann (3 stk)
5	Er det opplysninger i saken som tilsier at politiet burde ha tatt kontakt med jourhavende?	- Ja 33% (1) - Mangelfulle opplysninger (66 %) (2)
	Statsadvokatens kommentar: Den kan være behov for ytterligere klargjøringer hva gjelder kompetansen for tjenestemenn til å beslutte ransaking, og behovet for notoritet rundt de vurderinger som er gjort.	
6	Hvem besluttet annen ransaking enn av person?	- Retten - Politijurist 80 % (4) - Tj.mann 20 % (1) - Samtykke
7	Ble det skrevet rapport om ransaking og beslag?	- Ja 100% (7)
	Mistankegrunnlaget	
8	Inneholder rapporten/anmeldelsen tilstrekkelig informasjon om mistankegrunnlaget	- Ja 91 % (10) - Delvis 9 % (1) - Nei
	Statsadvokatens kommentar: Dette er en endring fra forrige undersøkelse der et av funnene var at det var rom for forbedring når det gjaldt grunnlag for å vurdere mistankegrunnlaget, se rapportens pkt 3.4.	-
	Relevant etterforskningsformål	
9	Er beslag av stoff fulgt opp med etterforskning for kjøp?	- Ja 18% (2) - Nei 64% (7) - Ikke beslag 18% (2)

10	Ble det benyttet <i>ytterligere</i> tvangsmidler for å kartlegge kjøpet av narkotikaen?	- Ja - Nei 100% (11)
	Statsadvokatens kommentar: Det er ingen saker hvor det er foretatt ytterligere tvangsmidler for å etterforske kjøp av mindre mengder narkotika.	
11	Ble mistenktes mobiltelefon gjennomgått?	- Nei 100% (11)
12	Fremstår gjennomgangen av mobiltelefonen som et relevant etterforskningssteg?	
	Statsadvokatens kommentar: Dette taler for at politiet har tatt til seg at gjennomgang av mobiltelefon ikke skal gjøres i mindre alvorlig narkotikasaker.	
13	Er det foretatt tredjemannsransaking i saken?	- Ja - Nei 100% (11)
	Forholdsmessighetsvurdering	
14	Ble ransaking gjennomført så skånsomt som forholdene tillot?	- Ja 45% (5) - Nei - Mangelfulle opplysninger - 9 % (1) - Ikke aktuelt 45 % (5)
	Statsadvokatens kommentar: Den er ikke holdepunkter for at ransakinger ikke har blitt gjennomført på skånsom måte.	
	Kroppslig undersøkelse	
15	Ble det gjennomført kroppslig undersøkelse hjemlet i straffeprosessloven § 157?	- Ja 50 % (1) - Nei 50 % (1)
16	Hva besto den kroppslige undersøkelsen av?	- Urinprøve og - Blodprøve

17	Hvem besluttet den kroppslige undersøkelsen?	- Politijurist
18	Fremgår det av saken hvilke vurderinger som ligger til grunn for at saken ikke er sendt til retten for avgjørelse?	- Ja
19	Er den kroppslige undersøkelsen foretatt <i>utelukkende</i> for å avdekke eller bekrefte rusbruk?	- Nei
	Statsadvokatens kommentar: Det ble gitt beslutning om kroppslig undersøkelse ble med hjemmel i straffeprosessloven § 157 i en sak. Saken gjaldt mistanke om ruspåvirket kjøring. Den kroppslige undersøkelsen ble derfor ikke gjort for å avdekke bruk av narkotika alene, og kunne vært besluttet i medhold av vegtrafikkloven.	
	Registrering og påtaleavgjørelse - konkurrens	
20	Er bruk av narkotika <i>registrert</i> i konkurrens med tilhørende erverv og besittelse?	- Nei 100 % (11)
21	Er saken påtaleavgjort med positiv påtaleavgjørelse?	- Ja 45 % (5) - Nei 36 % (4) - Ikke avgjort 18% (2)
22	Er det egne siktelsesposter for tilhørende erverv og/eller besittelse av narkotika?	- Nei 100 % (5)
23	Var det tilstrekkelig grunn til å ta med disse postene i konkurrens?	- Ja - Nei 100% (1)
	Statsadvokatens kommentar: Ikke holdepunkter for at distriktet oppretter brukersaker i konkurrens med besittelse og erverv. Dette er en endring fra forrige undersøkelse hvor dette var registrert gjort i noen saker.	

3.3 Statsadvokatens helhetsinntrykk av saksgjennomgangen

Statsadvokatene har gjennomgått 23 saker, der 13 av disse ble regnet som relevante mindre alvorlige narkotikaforbrytelser. Grunnlagsmaterialet er etter dette ikke stort nok til å kunne trekke klare konklusjoner mht politiets etterlevelse av direktivene i 9. april brevet og senere presiseringer. Hovedinntrykket er imidlertid at direktivene følges.

4 Statsadvokatens overordnede syn på politiets praksis nå i forhold til føringene og påleggene i 9. april-brevet

På bakgrunn av saksgjennomgangen og kontakt med politidistriktet er statsadvokaten av den oppfatning at Nordland politidistrikt etterstreber å følge direktivene gitt i 9. april-brevet, og at ledelsen i distriktet har igangsatt en rekke tiltak for at dette skal gjøres.

Antallet saker som nå er gjennomgått er for lite til å kunne danne seg en klar oppfatning av praksisen i distriktet, men de gjennomgåtte sakene tilsier i hvert fall ikke at det er en kultur for å treffe beslutninger i strid med direktivene i 9. april brevet.

Statsadvokaten er av den oppfatning at politidistriktet har jobbet lojalt og målrettet for at praksis i mindre alvorlige narkotikasaker skal være i samsvar med gjeldende føringer og gjeldende rett.

I pkt 1 i denne rapporten vises det til 4 særlige punkter der det etter forrige undersøkelse viste at det var rom for forbedringer. Dette var:

1. Tilfeller der tjenestemann hadde besluttet ransaking uten å kontakte påtalemyndigheten.
2. Husransaking på bakgrunn av funn av relativt liten mengde narkotika.
3. Kroppslig undersøkelse i saker som gjaldt mindre mengder narkotika.
4. Rom for forbedring av anmeldelser når det gjaldt klargjøring av mistankegrunnet.

Saksgjennomgangen gir følgende funn knyttet til de enkelte punktene:

Ad. Pkt 1: I den oppfølgende undersøkelsen var det en sak hvor statsadvokaten vurderte det slik at politiet skulle tatt kontakt med jourhavende, og to saker hvor det var mangelfulle opplysninger mht om dette skulle vært gjort. Selv om tallmaterialet er lite, kan det være grunn til å rette noe oppmerksomhet mot dette fremover.

Ad pkt 2: Det ble ikke gjort funn i den oppfølgende saksgjennomgangen som tilsier at det nå gjøres husransakinger eller liknende på bakgrunn av funn av mindre mengder narkotika.

Ad pkt 3: Det var ingen saker i saksgjennomgangen hvor det ble foretatt kroppslig undersøkelse for å avdekke bruk av narkotika alene.

Ad pkt 4: I 10 av 11 saker hvor det var gjennomført tvangsmidler var statsadvokaten av den oppfatning at anmeldelsen/rapporten gav tilstrekkelig informasjon om mistankegrunnlaget. I den siste saken ble informasjonen vurdert som delvis god nok.

Slik statsadvokaten vurderer det har det vært forbedringer på de punktene som ble fremhevet i forrige rapport.

5 En samlet vurdering av status etter opplysninger fra politiet og saksgjennomgangen.

Saksgjennomgangen og gjennomgangen av Nordland politidistrikts rutiner og praksis viser etter statsadvokatens oppfatning at distriktet tilstreber å følge gjeldende rett hva gjelder tvangsmiddelbruk i mindre alvorlige narkotikasaker, og at de i all hovedsak lykkes med dette.

Distriktet opplever imidlertid selv at det er behov for ytterligere opplærings og fagledelsestiltak på området. Usikkerhet knytter seg blant annet til i hvilke tilfeller man bør igangsette etterforskning med sikte på å finne ut om en person er rusavhengig. Man ønsker også mer sentral opplæring på området for å sikre lik praksis i hele landet.

Statsadvokatene vil fortsette med å jobbe opp mot politidistriktet for å nå disse målene.

Bodø 2. september 2022.

Jorild Steindal

statsadvokat